

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

Caput VI. Exponitur Hæreticorum, atque Catholicorum de bonis operibus,
illorumque meritis dogma.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83656](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-83656)

Christi hæreditatem non solum vocantur Judæi, quorum Abraham est Pater secundum carnem; sed etiam Gentes, qui per fidem reputantur in semine; ideoque promissio facta Abrahæ etiam super nos confirmatur, quia non per circumcisio[n]em, sed per fidem dicta est *Pater multarum gentium.* Quid hæc, quæso, ad inanem fiduciam hæreticorum, cum Apostolus in genere tantum affirmet factam promissionem *onni s[ecundu]m s[ecundu]m s[ecundu]m*, non autem singulos in individuo posse firmiter credere, se nactos esse gratiam Abrahæ semini repromissam? Quod addidit, *Contra spem in spem credidit*, significat tantum Abraham præter spem natura credidisse se consecuturum à Domino sobolem, tametsi erat corpus ejus emortuum, cum fere centum esset annorum, & emortu pariter esset vulva Saræ, ut ipse Apostolus ibidem ait. Atque his confirmat, quæ supra dixerat, nonnisi per gratiam, & per fidem constitui Abrahæ posteros, aduersus Iudeos carnalem propagationem, & carnis circumcisionem jactantibus. Ea autem, quæ sequuntur versu 20. & sequentibus, retorquentur in Adverfarios. Primo, quia per Apostolum, Abraham non hæfitavit diffidentia, sed creditit naſcitum sibi filium, cum fere centum esset annorum, quoniam plenissime sciebat posse Deum facere quæcunque promisit; non fuit ergo fidentia Abrahæ initium justificationis ipsius, sed potius effectus fidei, qua in Dei veracitatem, & omnipotentiam credebat. Deinde huic fidentia acceſſerat obedientia, qua jam ambulaverat coram Domino, & exierat de cognitione sua; quomodo ergo hæc sola fiducia Abrahæm justificavit? Præterea si Abraham non hæſi-

tavit diffidentia, quia tam aperte Deus ei revelavit futurum, ut Sara nonagenaria pareret filium; quo pacto seclusa revelatione divina potest haberi firmisima sine ullo timore fiducia? Demum si Apostolus de fide, qua Abraham credidit Deo prænuntianti partum Saræ, Gen. xvii. cum esset annorum 99. ait: *Ideo reputatum est illi ad justitiam*; ergo idem Apostolus non loquitur de prima Abrahæ justificatione, & hæc recipit augmentum, quod hæretici negant; quia de ipso Abraham dictum est, *Creditit Abrahæ Deo, & reputatum est illi ad justitiam*, Genes. xv. 6. cum ageret annum ætatis suæ 84. Sed de justitiae certitudine atque incremento plura cap. ultimo.

Postremum argumentum nihil probat, & in hæreticos retorquetur. Si confundamus Græcos Patres, fides dicitur ἐνεργειας ἐπιτέλεων, sperandarum rerum substantia, metonymice, in quantum præstat ut menti firmiter hærent quæ non videntur, & nondum subsistunt, ut est resurrectio mortuorum, & immortalitas corporum. Ita Chrysostomus, Theophylactus, & Theodoretus in caput xi. Epist. ad Heb. nec repugnat Augustinus Tract. lxxix. in Joannem. Alii ita hunc locum interpretantur, ut fides sit spei nostræ basis & fundamentum. Jacobus docet, ut orans Deum non sit hæſitans, nihil disceptans de fide, & quemadmodum habet Græcus, δικαιονόμεος, dijudicans, atque in dubium revocans Dei potentiam, & promissionem. Profecto nequit ex his inferri, aut solam fiduciam justificare, aut orantes Deum non posse de propria conscientia titubare ac timere.

17.

Membra.

C A P U T VI.

Exponitur Hæreticorum, atque Catholicorum de bonis operibus, illorumque meritis dogma.

S U M M A R I U M.

1. Mens Hæreticorum.	11. 2da conditio irritatur.
2. Doctrina Catholicorum.	12. & 13. Tertia conditio refutatur.
3. Refutatur prima propositio Hæreticorum.	14. Explicatur textus S. Pauli.
4. Rejicitur altera propositio Hæreticorum.	15. 4ta conditio reprobatur.
5. Probatur veritas Catholicæ.	16. Addunt aliqui Hæretici conditionem 5am.
6. Quid sit meritum.	17. Quot requirantur conditiones ad opus meritorium in sensu catholicorum.
7. Rejicitur opinio Calvini	18. usque 26. examinantur conditiones.
8. Meritum de condigno, & de congruo.	27. Quid requiratur ad meritum de congruo.
9. & 10. Prima conditio ab Hæreticis ad opus meritorium requisita rejicitur.	

H A R E-

I.
Mens Hæretorum.

HERETICORUM circa bona opera hæc est sententia: *Omnia hominum opera, si in sua dignitate censeantur, nihil esse aliud, quam fortes & inquinamenta.* Ita scribit libro 111. Institut. Calvinus. Et Lutherus pariter art. 33. afferit, justum in omni opere bono pecare. Moventur illi ex quo nemo possit in hac vita perfecte legem implere, ut divina Scriptura, & Patres omnes testantur. *In multis labinur omnes, inquit cap. 111. Jacobus; & Salom. VIII, primi Regum, Non est homo, qui non peccet.* Justitias nostras panno mensuatae æquiparari à Prophetæ, diximus supra cap. 3. Etiam justis orandum esse, *Dimitte nobis debita nostra*, demonstratum est cap. 6. præcedentis libri. Ex Græcis Patribus, non esse aliquem inter homines qui non delinquit, docet in xi. caput ad Rom. in 111. Epist. 1. ad Corinth. Chrysostomus. Ex Latinis Cyprianus in Exposit. orat. Dominic. August. de Peccat. merit. lib. 2. cap. 7. Greg. lib. 1x. moral. cap. 26. Horum autem, aliorumque testimonia tam aperta sunt, ut nequeant in dubium revocari.

2.
Doctrina catholiconum.

Catholici econtra plura dari opera, quæ nullatenus peccata sunt, longe meliori sensu propugnant, ac talia esse censent illa omnia, quæ à nobis sunt secundum legis præscripta, neque à malæ cupiditatibus radice proficiuntur. Id probat literarum sanctarum, ac Patrum auctoritate suffulti. *Respxit Deus ad Abel, & ad minera ejus, ut legitur cap. 4v. Gen. id est, grata bæc habuit, ac laudavit; quemadmodum exponit Hom. 18. Chrysostomus.* Dicitur Noe cap. 6. *inveniſſe gratiam coram Domino: ac deinceps alii Patriarchæ dignis laudibus celebrantur.* Job appellatur cap. 1. *homo simplex & rectus, timens Deum, ac recedens à malo.* Ait de se ipso David Ps. 118. *Ab omni via mala prohibui pedes meos.* Magdalena Christi pedes inungens dicitur Matth. 26. *bonum opus operata.* Paulus ad Titum 111. dicit fidelium opera bona & utilia hominibus. Jacobus cap. 2. repetit justificationem ab ipsis operibus. Patres quidem omnes ad bene operandum nos vehementerhortantur; Justinus disputans cum Tryphonie, Irenæus lib. 1v. H. 71. Chrysostomus Hom. 30. in Joan. Augustinus toto libro de Fide & Operibus. Fieri istiusmodi hortationes ut magis sceleribus inquinemur, superat rationem ac fidem nostram.

3.
Refutatur prima propoſitio Hæretorum.

Momenta sane hæretorum difficile non est refutare; si advertas aliud esse, hominem quamvis justum aut negligentia,

R. P. Berti Theol. Tom. III.

aut alia causa, dum etiam sanctis operibus incumbit, plura venialia peccata committere; aliud sancta opera vel à mala radice procedere, vel esse legis, præceptorumque transgressiones, vel esse inspecta dignitate sua damnabilia. Hoc postremum jure negamus; quoniam quisquis recte operatur, ducitur spiritu Dei, servat mandata, redditique se dignum remunerations & corona. At primum non diffitemur; nam à radice alia, à qua minime exoriuntur opera bona, id est ab infirmitate arque ab inhærente concupiscentia, facile oriatur defectus aliquis, pro quo nobis divina misericordia est continuo imploranda. Hac ratione in multis omnes labinur, & oramus quotidie, *Dimitte nobis debita nostra*: sed vide præcedentis libri caput 2. ac 6. Porro quod inquit Heterodoxi, quolibet peccato, quantumvis minimo, penitus justitiam labefactari, diluetur libro 21. cap. 8. ubi demonstrabimus dari peccata natura suæ venialia. Locus Isaiae 61. v. expositus est paulo supra cap. 3. Ibidem præterea propheta commendat justorum opera, dum ait versu proximo: *Occurristi latanti, & facienti justitiam: in viis tuis recordabuntur tui.* Prior itaque hæretorum assertio, quod omnia opera hominum inquinata sunt, merito à Tridentina Synodo fuit proscripta less. vi, can. 25. meritoque à nobis refellitur.

4.
Rejicitur alia propoſitio Hæretorum.

Altera hæretorum propositio est, bona opera non esse ad salutem necessaria: quod Novatores solent diversa ratione explicare. Nam quidam autumant justum non adstringi ad præceptorum observationem; quod scriptum sit ab Apostolo 2. ad Corinth. v. *Ubi spiritus Domini, ibi libertas: & 1. ad Timot. 1. Justo non est lex posita.* Verum hæc, & consimilia ita sunt accipienda, ut justi non coacte, sed lubenter impleant mandata, ut exponam cap. 2. libri proximi. Hanc ergo hæretorum assertione nunc ommitto. Flacci, Jenensium, & Hinckelmanni opinatio, quod bona opera ad salutem nullo pacto sint necessaria, ut vidimus cap. 4., rejicitur à ceteris Protestantibus. Hinc necessitatem bonorum operum confessi sunt in Confess. Saxonica de qua legendus Du-Hamel Tom. 3. pag. 796. Videtur mihi Gerardus Vossius in Thesibus habitis in Academia Leidensi omnem suorum fraudem detegere. Is inquit bona opera esse homini Christiano triplici nomine necessaria, primo ut Christum glorificet; deinde ne ob bonorum ope-

rum neglectum amittat bonam conscientiam, tandem ut proximum charitatis officiis studeat lucrifacere. Negant igitur necessitatem bonorum operum, quasi his apprehendatur vita æterna, quam nulla ratione bonis operibus hominem justum promereri opinantur.

5.
Probatur Ve-
ritas Catho-
lica.

Ergo doctrinam illorum, qui bona opera prorsus rejiciunt, sensu unanimi Catholicorum omnes repellunt. Ducuntur invictissimis argumentis. Primum est, quod nobis, ut bene operemur, præcipitur, *Is. 58. Matth. 5. Marc. 8. Joan. 15. ad Collos. 3.* atque in omni fere Scripturarum sanctorum pagina. Sufficit animadvertere, quod non sit amicus Christi, qui ejus mandata non servat, dicente eodem humani generis Reparatore apud Joan. 14. *Si diligitis me, mandata mea ser-
vate.* Quare sapienter unquamque commonet beatus Jacobus cap. 1. *Esto-
te factores verbi, & non auditores tan-
tum, fallentes vosmetipos.* Alterum argumentum est, quod fides sola ad salutem non sufficit, dicente eodem Apostolo in fine sequentis capituli, *Fides sine ope-
ribus mortua est.* Plura huc spectantia fuerunt in articulo superiori producta. Tertium argumentum est, quod vita æterna non nisi bonis operibus rependitur; summus enim Iudex Matth. 25. di-
cturus est electis: *Possidete paratum vo-
bis regnum à constitutione mundi. Esu-
rivi enim, & dedisti mibi manducare, &c.* De inquis vero S. Petrus in altera Epis-
tola cap. 2. *Melius erat illis non cognoscere viam justitiae, quam post agnitionem re-
trorsum converti ab eo, quod illis tra-
ditum est, sancto mandato.* De quo, aliisque Scripturarum locis, legendus est Augustinus capite de Fide & Operibus quarto ac vicefimo. Postremum argumentum peti potest ex Patrum traditione. Nam Chrysostomus orat. v. adv. Anomaos ait: *Dogmatum salubritati adda-
mus illam, qua in vita & operibus est,
puritatem, ne dimidiata tantum habeam-
us ea, quae ad salutem perducunt.* In Epistolam ad Romanos cap. viii. *Fie-
ri non potest, ut salvetur, qui post fidem
torpescit.* Et libro iv. de Sacerd. *Ni-
bil luci ex sana fide, si vita sit corrupta.* Ambros. in cap. iv. Epist. ad Hebraeos, *Non sufficit fides, sed debet addi vita fidei
condigna.* Augustinus cap. vii. de Grat. & lib. arb. eos reprehendit, qui putant asserere Apostolum scribentem ad Romanos: *Sufficere homini fidem, etiam si
male vivat, quod absit, ut sentiret Vas
electionis.* Magnus Gregorius in Epist. ad Francorum Reges Theodoricum, &

Theobertum: *Si vita decet, fides meri-
tum non habet, beato Jacobo attestante,
qui dicit, Fides sine operibus mortua est.* Atque huc spectant omnia, quæ dicta sunt capite præcedenti. Quum hæc sa-
tis aperta sint, & consentientem habeam-
us magnam Adversariorum partem, mi-
nime negantum bonorum operum ne-
cessitatem; totum, ni fallor, dissidium in hoc situm est, quod hæretici denegent homines per bona opera posse aliquid pro-
mereri, & ad æternam vitam illa tantum
requirant, vel quatenus sunt signa fidei,
vel ob triplicem rationem superius à
Voxio explicatam; Catholicorum autem fir-
miter teneant ipsam æternam vitam bonis
operibus ut causæ meritoriae à Deo
promitti, atque rependi. Quam ob rem
puto hæc per pauca tali methodo atque
ordine de necessitate operum à me ex-
posita sufficere ad dirimendam omnem in
hac materia controversiam, si accurate
attendantur quæ de operum merito nunc
proponam.

DE MERITO.

Ut à ratione nominis exordiar, Calvinus in 111. In sit. cap. 15. nomen me-
riti ait fastuissimum esse, à Scripturis
extraneum, & ab aliquo Sophista rabula
inductam. Nimirum profecto in Scholasticos homo iste excandescit, rabula ipse,
ravusque latrator. Ajebat Hugo Gro-
tius in Animadversiones Riveti Artic. 6.
de hoc vocabulo meriti, *Voces ab omni
antiquitate usurpatas commode inter-
pretari, non autem morose rejicere, pia est
modestia.* Jam unde Meriti nomen de-
rivatum sit, Calvinus demonstretur. Il-
lud accepimus ex sacris literis: ex Ec-
clesi. XVI. *Omnis misericordia faciet
locum unicuique, secundum meritum ope-
rum suorum: ex innumeris aliis locis,
quæ commemorant justorum mercedem,
capite proximo proferendis. Unde enim
præmium, quod datur pro labore, mer-
ces dicitur, nisi à merendo?* Eadem voce
usi sunt fere omnes Ecclesiæ Patres. Cy-
prianus de Præceptis Eccles. inquit:
*Præceptis obtemperandum est, ut acci-
piant merita nostra mercedem.* Ambros.
1. de Officiis cap. 15. *Meritorum præ-
mia remanent post mortem.* Augustinus
Epist. ad Sixtum: *Vita æterna meritis
præcedentibus redditur.* Meriti ergo no-
men nobis Dei verbum ac Patrum sen-
tentiae tradiderunt.

6.
Quid sit me-
ritum.

At quoniam Calvinus parum sibi con-
stans postea inquit vetustos Ecclesiæ Scri-
p-
tores hujus voculae abuso materiam opinio Cal-
loris posteris tribuisse; vindicato Cal-
loris yni.
Meritum

Meriti nomine, de ipsa jam re disserimus. Nos meritum hac definitione describimus: *Meritum est bonorum operum, quae sunt ex gratia, quedam dignitas aut præstantia, ob quam illis sive ex decencia, sive ex justitia reperitur aliud quod præmium pertinens ad vitam æternam.* Diximus *ad vitam æternam*, nam bona temporalia, cum bonis aequi ac malis communia sint, nequeunt esse bonorum operum retributio, nisi sub eam tantum ratione, quod ad salutem æternam possunt auxiliare gratia ordinaria, veluti dum quis utitur divitiis elemosynam largiendo, corporis animique valetudine, orando, atque exercendo pie-tatis, aliarumque virtutum officia. Diximus etiam, *quae sunt ex gratia*; quoniam, ut constat ex disputationibus adversus Pelagianam, ac Semipelagianam heresim, nullum sine gratia opus aut fidem, aut justificationem, aut æternam vitam promeretur. Diximus præterea, sive, *ex decencia*, sive *ex justitia*; quippe non omne meritum talem habet dignitatem, ut illi merces ac præmium servata æquitate debeatur, sed complura sunt imperfecta & exigua, quibus præcedentibus dona largitoris ob profi-ciam ejus liberalitatem solent rependi; ut dum bonæ voluntatis conatibus retribuitur gratia operationis, huic vero justificatio.

8. *Duplex propterea meriti genus distinguimus*; quorum unum appellatur *meritum de condigno*; alterum *meritum de congruo*. Meritum de condigno est illud, cui ex justitia retribuitur æterna vita; atque locum habet in solis justifi-catis, & habitualem gratiam supponit. De hoc merito ait Apostolus ad Tim. **iv**. *Reposita est mihi corona justitiae.* At meritum de congruo illud est, cui ex sola decencia remuneratio confertur: & tale meritum habetur etiam in peccato-ribus, dum gratia præveniente excitati, fide, spe, & dilectione ad justificatio-nem disponuntur. De hoc merito lo-quuntur Concilia & Patres, dum definiunt contra Pelagianos: *Gratiam non dari secundum merita nostra*; ut demon-stravimus supra libro **xiv**. de H. Pelag. cap. **12**. Non sunt hæc nomina, *Meritum de congruo*, & *Meritum de condigno*, alicujus recentioris Scholastici commen-tatio; cum iisdem utatur etiam Guilelmus Arvernus apud Isacium Haberum in Theologia Græcorum Patrum pag. **445**. Floruit autem Guilelmus circa an-num **1240**. duobus integris seculis, an-*equum Lutherus & Calvinus ad Religio-*

R. P. Berti Theol. Tom. III.

nis, & Christiani nominis dedecus nasce-rentur. Ac meritum *de condigno*, quod proprium meritum est, etiam ex sacris li-teris nomen accepit, ubi dicitur opera-rius *dignus mercede sua*, Matth. **x**. & qui non sunt inquinati, appellantur *digni* ut cum Agno ambulent in *Albis*, Apoc. **111**. Meritum vero *de congruo* necessum fuit, ut à priori distingueretur, & Pela-giana præsertim dogmata fecerterentur à Catholicis, hoc ipso vocabulo, aut alio consimili designare. Id nos, dum pronuntiamus vocem *meriti*, volumus insinuare auditoribus.

Hæretici merendi vocabulum prorsus damnare non audent, eoque utuntur in Confessionibus suis, ut liquet ex Har-monia Confess. **sect. 9**. Respuunt tamen illud, tanquam ambiguum, & superbiæ nomine periculosum. Atque ad rem quod attinet, statuunt falso, & impie sentire, quotquot bonis operibus cen-sent æternam vitam retribui justitiae debito. Hoc est præcipuum inter nos, illosque dissidium, in quo an nostra, an illorum melior sit causa, nequit definiri, nisi attendantur necessariæ ad meritum conditions.

OPERIS MERITORII CONDITIONES JUXTA DOCTRINAM HÆRETICAM.

Quatuor sunt conditions, quas re-9. quirunt hæretici, ut bona opera pos-
Prima con-ditio ab hæ-
meri vitam æternam; illasque præ-
ceteris enumerant, atque exponunt
Forbesius de Justificat lib. **v**. cap. **3**. & opus meri-
Vossius disput. **iv**. Leidensi. Prima quæsta
conditio est, inquiunt, quod opera sint
undeque perfecta, tam graduum,
quam partium ratione. Videtur hæc
conditio consentanea rationi, eo quod
justitia postulet inter datum atque ac-
cepitum æquitatem. Præterea si opera
bona non merentur *ex condigno* justifi-cationem, quia sunt imperfecta, neque
habent eandem dignitatem; multo mi-nus promereri poterunt vitam æternam,
eugo hoc sit ipsa justificatione longe per-fector. Victoriam canit Vossius ob
quamdam Joannis Feri sententiam in
A&T. cap. **xv**. *Apostoli concludunt, quod*
fides justificat, non opera, neque lex. *Car fides?* *Quia innititur gratia, &*
misericordia Dei, promissa Dei, meri-tis Christi. *Car non justificat lex?* *Quia nemo eam servavit.* *Car non ope-ra?* *Quia imperfecta sunt.* Hæc qui-dem summa totius Concilii Aposto-lici.

10.
Rejicitur.

Hanc priorem conditionem perperam statuere nituntur. Quamquam enim opera in se spectata, atque, ut Scholastici loquuntur, materialiter imperfetta sint, & justus s̄pēnumero in veniam crima prolabatur; ut per bona opera vitam consequatur aeternam, sat est, quod justus operans habeat per gratiam habitualem tantam dignitatem ac perfectionem, ut per istam opera possint cum promissa mercede equiparari, ac sint aeternae vite quasi radix & semen. Nam etiam Christi passio, si tanquam attendas patibulum Crucis, sanguinique effusione, finita est, nec omnium Martyrum excedit cruciatus; at inspecta tamen dignitate personae, omnem exaltationem promeruit, & magis efficax fuit, quam passiones Martyrum universorum. Ergo non opera justorum quantum ad solam officiorum exhibitionem spectanda erunt, sed quantum ad excellentiam virtutis illis dignitatem tribuentis. Minimum quidem est semen quercus, at producit proceram arborem; & aqua suapte natura per meatus terra dilabitur, sed in canali compressa ascendit ad altitudinem scaturiginis. Reperitur in justo Spiritus sancti charisma, atque semen Dei manet in eo, i. Joan. 3. in eo pariter est fons aquae salientis in vitam aeternam, Joan. 4. Igitur ad haereticorum argumentum peritum ex definitione justitiae, eti responderi posset cum D. Thoma in 2. dist. 27. art. 3. non reperiri inter Deum & creaturam justitiam commutativam, quae exigit inter datum, & acceptum aequalitatem, sed solam justitiam distributivam, quae postulat solam condignitatem, proportionis servanda in distributione præriorum, ita, ut majori merito major compensatio, minori minor retribuatur; respondeo dari inter bona opera, & vitam aeternam aequalitatem, non *entitatis*, sed virtutis. Id non valet de operibus, quae præcedunt justificationem; quoniam in iis deest principialis conditio ad meritum *de condigno*, id est, status gratie sanctificantis. Joannis Feri doctrinam ab Hispanis Censoribus in Complutensi editione pluribus in locis castigatam non tenemur amplecti. Locus tamen, quem Vossius tantum confidentia objectat, accipiens est de operibus sine gratia patratis, quae *gratia & meritis Christi* non innituntur, quemadmodum monstrat verborum ac sententiarum antithesis.

II.

II.
2da conditio
irritatur,

Altera ad meritum conditio juxta haereticos est, quod opus meritorium

sit prorsus indebitum, quia sub merito non cadunt ea, ad quae obstringimur. Conditionem istam requiri putant, quoniam Christus Lucæ xvii. 10. inquit: *Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus; quod debuimus facere fecimus.* Deinde Theophylactus in hunc locum ait: *Servus si non operabitur, dignus est multis plagiis: cum autem operatus fuerit, contentus sit quod plagiæ effugerit.* Præterea Bernardus in libro de quadruplici debito docet sic opera nostra deberi Deo, ut posset illa citra præmii spem exigere a nobis. Addunt exemplum, quoniam subditus non meretur, si præstet principi obedientiam; nec filius, si parentibus debitum exhibeat obsequium.

Verum & haec conditio male constituta est. Si enim admittatur; nec opera Christi fuerunt meritoria, propterea quod debebat ipse quoque præcepta Patris implere. Oportet ergo in bonis operibus distingui ipsorum debitum a merito bona voluntatis: cum enim Deus hominem considerit liberi arbitrii, ac dominum suorum auctum, neque ad bene operandum quemquam impellat necessitate; habetur ratio meriti non a conditione servili, sed a dominio liberae voluntatis. Ac ideo in his, quæ necessitate sunt, nihil esse meriti non solum fatetur, verum etiam contra Jansenianos tanquam dogma fidei argumentis pluribus demonstravimus. Itaque allatum servorum, filiorumque exemplum in haereticos retorquetur. Merentur plane; & magis filius, quam servus; quia licet plus debeat patri, majori amore & alacritate mandatis ejus obtemperat. Causa itaque meriti non est opus quod debetur; sed operis quod debetur libera & non coacta executio. At ad textum Lucæ respondendum est modo. Ipsum dupli ratione adversus Heterodoxos urgere possumus. Ait Evangelista: *Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis;* igitur omnia præcepta servari possunt. Addit: *Quod debuimus facere fecimus;* igitur qui servat præcepta non peccat, sed facit quod debet. Debemus autem dicere etiam post præceptorum observationem, *Servi inutiles sumus;* primum quia ex opere nostro nihil Deo accessit utilitatis & lucri: deinde quia nullum bonum opus propriis viribus sine gratia auxiliante potuissemus efficere; insuper quia vendum nobis est, ne consurgat ex bonorum

norum operum aestimatione tumor superbiæ: ulterius quia poterat nobis Deus mandata proponere, nulla reprobatione mercede: quò sensu loquuntur Theophylactus ac Bernardus. Vulgatus his responsionibus addo, Christum apud Lucam exemplo servi, qui tantum imperata domini facit, hortari Apostolos cipientes fidei virtutisque augmentum ad felicitudinem ac vigiliam, ne ad instar servorum nutum ac preceptum attendent; cum si inutile operari invito animo, voluntatis autem bona indicium sit studiosa sollicitudo. Sic & Petrus hortatur Pastores Ecclesia Ep. 1. cap. v. 2. *Pascite, qui in vobis est, gregem Dei, prudenter non coacte, sed sponte secundum Deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntarie. Consimilem habet sententiam Chrysostomus in 1. ad Corinth. ix. 16. ac Plautus Sticho:*

Qui manet ut moneatur semper servus homo officium suum,
Non voluntate id facere meminit,
servus is habitus haud probus est.

Denique hortatur Dominus etiam ad perseverantiam; nam servus *inutilis* hic, & Matth. xxv. 30. idem est ac *cessator*, vertente Syro apud Grotium בֶּן־לְאָדָם. Qui ergo mandata servaverit, non coacte, sed voluntarie, ac perseveraverit usque in finem, non erit servus inutilis, sed audiet a Domino: *Euge servi bone, & fidelis, &c.* Matthæi xxv. 21.

III.

12.
qua Condi-
tio.

Tertiam Bonorum operum merita, juxta haereticos, conditionem habere debent, ut illa plane vel imprimis sint nostra, non ejus, à quo expectamus mercedem. Bona autem opera, licet sint à nobis tanquam à voluntario instrumento, sunt principaliter Dei: quod ostendit testimonium illud Apostoli 1. ad Corinth. xv. 10. *Amplius quam omnes illi laboravi, non ego, sed gratia Dei mecum. Hinc vita æterna dicitur Gratia ab eodem Apostolo ad Rom. 6. atque ab Augustino in Epist. ad Sixtum, de Grat. & lib. arbitrio cap. 8. in Enchirid. cap. 107. in Psalm 70. Enarrat. 2. & aliis in locis. Gloriantur propterea Novatores, quod sibi consentiant Paulus Apostolus, & magnus Hippomensis Antistes.*

13.
Refutatur.

In hac quoque conditione assignanda labuntur errore maximo. Opus patratum à gratia nostrum esse negant imme-

rito. Est quidem rationalis creatura instrumentum Dei, sed animatum, liberum, se movens, propria prædictum potestate, & potens dissentire gratiæ illam moventi atque excitanti. Opus ergo meritorium debet etiam nostrum reputari. Demonstratur id apertissime Evangelicis verbis, apud Joannem xv. 5. ubi Salvator ait: *Ego sum vitis, vos palmitæ: qui manet in me, & ego in eo, bic fert fructum multum; quia sine me nihil potestis facere.* Arelcentem palmitem, atque à vite recisum non germinare uvas, atque impium non manentem in Christo æternam vitam non promereri, certissimum quidem est, dicente Domino, *Sine me nihil potestis facere:* sed uvas non produci à palmitæ, licet nequeat ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite; à justo nimis non ferri fructum bonorum operum, repugnat dominicæ sententia, *Hic fert fructum multum.* Hac eadem vitis & palmitis similitudine usi sunt Tridentini Concilii Patres apud Pallavic. lib. viii. cap. 4. addito experimento, quo si uva nigra palmes inseratur viti uva candidæ, uvam inde prognatam nigrum esse conspicimus: ideoque trahit uva certam qualitatem etiam à palmitæ. Attulerunt ibidem Jurisconsulti legem, quæ incipit, *Servi eleætione*, tit. de Legat. & Fidei commiss. & alteram, cuius initium est, *In re communi*, tit. de Servit. Urb. præd. pronuntiantes, *Id quod non est tantummodo meum, sed mihi cum alio commune, meum absolute dici potest.* Allata ibidem fuerunt & verba Cælestini Papæ in Epist. ad Episcopos Galliæ, Augustini in Psalm. 145. Basili in Summa Moralium cap. 4. diserte afferentum bona opera à nobis fieri, licet non sine gratiæ supernaturalis inspiratione. Ne repetamus omnia, arbitramur satis esse, si cum magno Augustino de Grat. & lib. arbitrio cap. 16. dixerimus: *Certum est nos mandata servare, si volumus: certum est nos velle cum volumus: certum est nos facere cum facimus.* Itaque præparati voluntatem nostram à Domino, ipsumque per gratiam prævenientem facere ut faciamus, bonorum quoque operum causam principem Deum esse, absque ulla repugnatio concedimus: eadem autem opera nostra non esse, utilia non esse, meritoria non esse, jure meritoque negamus.

Ne glorientur haeretici tam audacter Pauli Apostoli, & Hippomensis Episcopi patrocinio; observandum est vitam æternam recte dici mercedem simul & gratiam. *Gratia est, si ad divinam præde-*

14.
Explicatur
textus S.
Pauli

S 3. finatio-

stitutionem referatur, qua Deus statuit electis conferre gratiam, sine qua recte agere & perseverare non possent; *merces*, si referatur ad justitiam, qua recte agentes & perseverantes corouat. *Gratia*, si attendatur quod opera bona praecedit; *merces*, si quod illa consequitur, inspiciatur. Apostolus ad Rom. vi. postquam demonstravit quomodo fuimus servi peccati, cuius stipendium est mors, inquit: *Gratia autem Dei vita eterna*; sed ad Timoth. iv. postquam ait se cursum suum consummasse, addidit, *Reposita est mihi corona justitiae*. Itaque Gloria, si spectetur quod fuimus ante electionem secundum propositum, *gratia* est; si attendatur consummatio bonorum operum, *corona justitiae*. Nam in electione ac preparatione gratiae nihil quod nostrum sit possumus invenire; at servata lege, inveniemus aliquid nostrum, nimirum obedientiam. Atque haec est Doctrina Augustini in locis, quae objectant heretici, probantis contra Pelagianos gratiae prævenientis necessitatem. *Ipsa vita eterna* (inquit citata Epistola ad Sixtum) *meritis precedentibus redditur*; *tamen quia eadem merita, quibus redditur, non à nobis parata sunt per nostram sufficientiam, sed in nobis facta per gratiam, etiam ipsa gratia nuncupatur, non ob aliud, nisi quia gratis datur; nec ideo, quia meritis non datur, sed quia data sunt & ipsa merita, quibus datur*. Plura ibidem S. Doctor, quae repetit de Gratia & libero arbitrio capite ix. & de Corrept. & Gratia cap. xiiii. demonstrans vitam eternam esse mercedem, quia redditur bonis operibus; licet sit gratia, in quantum Deus bona opera in bonis operatur. Neque afferere possumus solam gratiam operari, non liberum arbitrium, propterea quod scribat Apostolus, *Non ego, sed gratia Dei mecum*. Quomodo enim hanc hereticam interpretationem patiuntur proxima verba, *Amplius quam omnes illi, laboravi*? Quomodo ait Paulus, *Gratia Dei mecum, nisi & ipse sit operatus*? Hoc unum ergo demonstrat, nihil se fecisse absque divinæ gratiae auxilio; quo sensu Matth. x. 20. legitur: *Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis*; non quod Apostoli minime loquerentur, sed quia loquebantur, prout *Spiritus sanctus dabant eloqui illis*. Act. xi. 4.

IV.

15. Quartam operis meritorii conditionem *qua conditionem parum à prima dissimilem heretici hanc reprobatur*. esse ajunt, ut opus non tantum sit dignum

atque perfectum, sed etiam habeat cum mercede proportionem æqualitatis: quod probare nituntur ex idea justitiae, atque ex Apostolica sententia ad Rom. viii. 18. *Non sunt condignæ passiones hujus sæculi ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis*. Verum hæc ex supradictis refelluntur; sive dixeris mercedem bonorum operum non spectare ad justitiam *commutativam*, sed ad *distributivam*; sive distinctionem feceris inter id quod spectat ad officium operis, & quod attinet ad principium, & dignitatem ornatam ex gratia habituali, quæ est propter inhabitantem Spiritum sanctum participatio divinitatis, constituitque hominem justum filium Dei & heredem, ei tribuens eternæ vite arrham, & pignus. Atque hoc postremum assertum nos probamus, non denegantes inter Deum & hominem etiam iustitiam *commutativam*, dummodo non sit sermo de illa iustitia, quæ mutua utilitati, qualis inter homines intercedit, conjuncta est, & de qua accipiendo esse Divum Thomam contendunt haud vulgares Theologi. Eadem responsive sententiam Apostolicam explicamus. Non sunt utique passiones hujus sæculi spectatae in seipsis condignæ, ut æquiparent futuræ gloria; illæ quippe leves sunt & finem habent, & merces est bonorum omnium aggregatio nuncquam fini, aut vicissitudini subjecta. Digna tamen est hujus sempiternæ mercedis retributio, si attendamus illum, qui patitur, esse filium Dei, & heredem, eique reprobiam esse conglorificatorem cum Christo, dummodo cum Christo compatitur. Quare ait Apostolus eodem loco: *Si autem filii, & heredes: heredes quidem Dei, coheredes autem Christi; si tamen compatimur, ut & conglorificemur*. Vide sis 2. Epistolam ad Corinth. iv. 17. Verbo dicam: non est æquiparatio inter opus atque mercedem, spectata operis substantia; concedo, inspecta sanctificantis gratiae, unde meritum proficiscitur, dignitate; id nego.

16. Addunt nonnulli hereticorum conditionem quintam, ut ille cuius gratia opus præstatur, recipiat emolumentum aliquod vel honorem. Si afferant nullum operibus nostris Deo accedere commodum, atque intrinsecum emolumentum, verum dicunt; nam Job. cap. xxxv. 7. inquit: *Porro si juste egeris, quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet?* At conditione hac posita quomodo invenient meritum in operibus Christi? aut quomodo invenient debitum in operibus malis,

malis, dicente Jobo ibidem: *Si peccaveris, quid ei nocebis? & si multiplicata fuerint iniquitates tuæ, quid facies contra eum?* Quod si affirmant bonis operibus homines non præstare Deo honorem, gloriam & laudem, mentiuntur plane; atque refutantur verbis Christi Matth. v. 16. *Luceat lux vestra coram hominibus; ut videant opera vestra bona, & glorifcent patrem vestrum, qui in celis est;* & Joan. xv. 8. *In hoc clarificatus est Pater meus, ut fructum plurimum afferatis: nec non Apostoli I. ad Corinth. vi. 20. Glorificate, & portate Deum in corpore vestro.*

CONDITIONES OPERIS MERITORII
JUXTA DOCTRINAM CATHOLICAM.

17. Quot requiriuntur Conditiones ad opus meritorium in sensu Catholicorum. Expunctis conditionibus, quas ad meritum requirunt Hæretici, de his agendum modo est, quas constanter admittunt Catholicæ, & septem connumerantur. Sunt autem, ut Opus meritorium sit bonum, sit liberum, sit supernaturale, sit elicitor in statu viæ, sit ex charitate profectum, sit cum divina promissione conjunctum, sit hominis justi, atque gratia habituali exornati; et si, ut dicam infra, non omnes hæc conditiones requirantur ad meritum *de congruo*. Ajunt Calviniani nos in agnoscendis hisce conditionibus certare more Andabaturum, neque inter nos convenire, quoniam Robertus Holcot negat requiri libertatem, Michael Bajus necessarium non putat statum gratiæ, nec promissionem divinam; hanc propugnare Scotum, Marsilium, & Vegan, negare Cajetanum, & plerosque Thomæ Aquinatis Sectatores: denique non opus esse, ut à charitate proficiscatur, quæ tuit opinio Guilelmi Antisiodorensis, & quorundam Recentiorum. Sed frustra obganiunt Sectarii. Etenim, quod ad rem attinet, fiantur omnes Orthodoxi meritum bonorum operum: conditiones etiam præcipuas ex recentis admittunt singuli, quod sit liberum, quod supernaturale, quod ex gratia sanctificante: atque his conditionibus positis aliae, me judice, sequuntur suavite natura; quoniam opus bonum liberum in ultimum finem est referendum, ideoque fieri debet ex charitate. De statu viæ nulla oriri potest dubitatio, cum in termino sit bravium & corona, non cursus & labor. Roberti Holcot à nobis habetur ratio, & nulla pariter Baji. Divinam promissionem in sacris literis haberi, neque Scotus, nec Thomistæ negant, certantque de formalis meritorum ratione, ut dicam infra. Sed missis iis, quæ

parum necessaria videntur, de ipsis conditionibus agendum est singillatim.

Prima igitur conditio est, ut opus meritorium sit *bonum*. Neminem fore putatur, qui conditionem istam explodat. Ait enim Dominus ad Cain Gen. iv. 7. *Nonne si bene egeris, recipies: si autem male, statim in foribus peccatum aderit?*

Et Apostolus ad Rom. ii. 9. *Tribulatio & angustia in omnem animam boni operandis malum: & infra cap. vi. 23. Stipendia enim peccati mors.* A citandis aliis textibus supersedeo; quid enim frequentius legimus, quam impios thesaurizare sibi iram, habere odio animam suam, arcendos esse à regno Dei, atque sempiternis gehennæ suppliciis damnandos? Ratio etiam hoc demonstrat, quoniam accepta sunt Deo duntaxat opera sua, quæ illum laudant, & æternæ legi convenient: at mala opera Deus nec prædefinit, nec præcipit, nec approbat, eaque tantum permittit ad ostensionem justitiae, profectumque bonorum. Qui ergo rejicit priorem hanc meriti conditionem, is neque Christianam fidem habet, neque rectam conscientiam, neque communem rationem. Sciscitanti autem quodnam sit opus bonum, lib. xxi. satisfacere curabimus. Nunc sat est, si reponamus illud bonum opus censeri, quod ab æquitatis regula non deflebit, quo fruimur Deo & utimur creaturis, cuius non solum officium commendatur, sed etiam finis recte dirigitur. Qui enim iustitiam faciunt ut videantur ab hominibus, mercedem non habent apud Patrem, qui in celis est; & qui gloriam suam querunt, & laudem captant, receperunt mercedem suam. Matth. vi. 1. 5.

II.

Præterea necesse est, ut opus meritorium sit *liberum*, non sola libertate voluntatis immunis à coactione, sed etiam voluntate arbitrii non obstricti necessitate: ea nempe libertate, qua homo sutorum actuum habet potestatem atque dominium, & de qua pluribus in locis, sed præsertim libro xvi. cap. 2. ac 3. instituimus disputationem. Hanc libertatem requiri ad meritum constat ex verbis Eccles. xxxi. 10. *Qui potuit transgredi & non est transgressus, facere mala & non fecit; ideo stabilita sunt bona illius in Domino:* constat ex Augustino, qui de Grat. & lib. arb. cap. 2. postquam demonstravit exigi in divinis monitis ad aliquid faciendum, vel non faciendum opus voluntatis, concludit; *Quando enim volens facit, tunc dicendum est opus bonum, tunc speranda est boni operis mer-*

ces ab eo, de quo dictum est. Qui redet unicuique secundum opera sua; constat ex damnatione tertiae propositionis Jansenii, & articulorum Michaëlis Baji, & ex canone 4. Sess. vi. Concilii Tridentini, quæ non solum sunt repetita: constat ex ratione, quoniam nequit ad meritum imputari quidquid non est sub potestate hominis operantis: constat deinde ex Gentilium Philosophorum consensu, inter quos ajebat Euryphamus Pythagoricus hominem promereri virtutates ac laudes, honores & ignominias, in quantum pro jure suo potest aut virtuti studere, aut vitium sectari. Certissimum est itaque quod recte hæc secunda meriti conditio sit constituta, cum quisque mereatur aut demereatur, quoniam libertas, ut inquit in primo contra Symmachum libro Prudentius,

Concessa est homini, formam cui flere vitæ,
Atque voluntatis licitum est; seu
tramite dextro
Scandere, seu laeo malit decurrere
campo.

At hæc omnia juxta doctrinam libro
xvi. propugnatam dicta sunt.

III.

26. Tertia operis meritorii conditio est, ut
quia conditio sit supernaturale, idest factum prævenientis gratiæ auxilio. Probant hujus conditionis necessitatem præmissæ adversus Pelagianos & Semipelagianos disputationes, atque libri proxime præcedentis priora capitula. Recte Arauficana 2. Synodus canone 7. *Si quis per naturæ vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare aut eligerre posse confirmat, absque illuminatione, & inspiratione Spiritus sancti, bæretico fallitur spiritu.* Et Tridentina Sess. vi. canone 2. *Si quis dixerit ad hoc solum divinam gratiam per Christum Jesum dari, ut facilius homo iuste vivere, ac vitam æternam promereri possit, quæsi per liberum arbitrium sine gratia utrumque, sed agre tunen, & difficuler possit; anathema sit.* Plura sunt argumenta Augustini; sed modo sufficiat repetere illud, quod urget contra Julianum lib. iv. cap. 3. gratis esse mortuum Christum, si possimus absque ipsius gratia ad regnum pervenire. Neque prætereundum est quod tradit D. Thomas 1. 2. q. 104. art. 3. opus meritorium, in quantum ex libero arbitrio procedit, maximam habere cum vita æterna inæqualitatem; ideoque requiritur, ut valorem suum accipiat à virtute Spiritus sancti

moventis. Postremum argumentum est, quod homo gratia destitutus, ut inquit Prosper adversus Collat. cap. xxi. *Bonis suis male utitur;*

Et licet eximias studeat pollere per
artes,
Ingeniumque bonum generosis mori-
bus ornet;
Cæca tamen finem ad mortis per de-
via currit,
Nec vita æterna veros acquirere
fructus

De falsa virtute potest:

inquit de humana voluntate idem Pro-
sper in Carm. de Ingratis.

IV.

Quarta conditio est *status viae.* De
hac Ecclesiastes cap. xi. 3. ait: *Si ceci- 4ta conditio
derit ligrum ad austrum, aut ad aquilo- exploratur,
nem, in quocunque loco ceciderit ibi erit.* Et Christus Dominus apud Joannem ix.
4. *Venit nox quando nemo potest ope-
rari.* In hunc locum apposite Joannis Commentator illustris Augustinus Tract. xliv. *Aliud est tempus operationis, aliud
receptionis: redet enim Dominus uni-
cuique secundum opera sua.* Cum vivis
fac, si facturus es: erit enim tunc nox
valida, quæ involvatur impios. Sed & mo-
do omnis infidelis quando moritur, illa
nocte suscipitur, & non est ut illuc aliquid
operetur. Lege & Augustinianam ad
Hesychium Epistolam, & ex Græcis Olympiodorum super Ecclesiasten. Hu-
jus conditionis causam esse præordina-
tionem divinam, est communis senten-
tia Theologorum. Ac illius præordina-
tionis possulum hanc afferre rationem,
quod cum Deus temporalem hominum
vitam militiae & laboribus deflinat, sta-
tuit in altera vita coronam atque mer-
cedem. Quam ob rem dissoluta hujus
habitationis domo, quibus nihil restat
dilendum, ad perpetuam & non ma-
nusætam transeundum est; ac vicissim
qui induunt purpura & bysso, epulan-
tur splendide, atque voluptuosa fruunt-
tur vita, impingunt in illius calamitatem,
de quo Lucæ xvi. 22. *Mortuus est di-
ves, & sepultus est in inferno.* Defectu
hujus conditionis neque Sancti majorem
gloriam, neque damnati gravius suppli-
cium promerentur. Sancti quidem pro
nobis intercedunt; sed illorum oratio
obtinet nobis beneficia potius per mo-
dum impetrationis, quam meriti: quam-
quam sunt aliqui negantes hanc Sancto-
rum impetrationem recte non dici meri-
tum, ob illorum dignitatem intimamque
cum Deo unionem. Verum hæc di-
gnitas ac præstantia ex meritis, quæ con-
summa-

summarint in via, non ex iis, quæ in patria superaddiderint, ortum habet. Etiam Christus sempiternum habens Sacerdotium, semel se ipsum offerendo, vi hujus sacrificii, operisque jam peracti salvare in perpetuum potest accedentes per semet ipsum ad Deum, *semper vivens* (inquit Apostolus ad Hebræos vii. 25.) *ad interpellandum pro nobis.* Omnia ergo meritorum cumulus virtute comparatur, ut inquit Juvencus Presbyter,

Dum rapidæ tecum graditur per compita vite.

V.

22. *Præterea nos ad meritum de condigno necessarium putamus, quod proficiscatur ex charitate.* Et charitatem quidem habitualem, cum sit vel à gratia sanctificante indistincta, vel saltem ab illa induvulsa, puto à Theologis universis requiri. Illa etiam charitas, quæ est inspiratio bonæ voluntatis præveniens omne opus salutare, cum sit ipsamēt actualis gratia, debet opera meritoria, nullo Theologo dissentiente, præcedere. Ego necessariam puto illam quoque charitatem, quæ virtus specialis est, nimirum dilectionem, saltem *virtualiter* existentem. Certe Apostolus necessitatem charitatis insinuat locis productis cap. v. prop. I. Eadem commendat, eique æternam vitam reprobissam affirms Christus apud Joannem xiv. 21. dicens: *Qui diligit me diligitur à Patre meo; & ego diligam eum, & manifestabo ei me ipsum.* Et Jacobus cap. 1. 12. de viro, qui in tentatione probatur, ait; *Accipiet coronam vite, quam repromisit Deus diligentibus se.* Hanc esse mentem Divi Patris Augustini demonstrabo libro xxi. cap. 4. Illud tantum nunc dico esse aperi-
tissimam ejus sententiam, *Amorem, quo pervenitur ad Deum non esse nisi à Deo,* & sine hoc amore Creatoris nullum bene uti creaturis; lib. iv. contra Jul. cap. 3. *Per legem adduci hominem ad fidem, per fidem impetrare spiritum largiorem, per spiritum diffundi charitatem, per charitatem impleri legem;* Epist. 144. ad Anastasium: *Bonum non esse fructum, qui de charitatis radice non surgit;* de Spirit. & lit. cap. 14. Vide quæ supra diximus de H. Pelag. cap. 7. S. Thomæ sententia liquet ex 1. 2. q. 114. act. 4. ubi ait: *Meritum vite æterne primo pertinet ad charitatem: ad alias autem virtutes secundario, secundum quod eorum actus à charitate imperantur.* Ratione demum hæc veritas comprobatur. Primo quoniam gloria magis dilectioni, quam operibus rependitur; alioqui non

R. P. Berti Theol. Tom. III.

foret Beata Virgo sublimior Apostolis, qui pro nomine Christi contumelias ac mortem perpepsi Evangelium ubique prædicaverunt. Deinde quia charitas, cum sit plenitudo legis, non solum præcepta omnia comprehendit, atque ad illa servanda voluntatem inflamat; verum etiam finem dirigit, unde in mortalibus pullulat decus, pretiumque virtutis. Postremo quia merces omnium amplissima & præstantissima actibus virtutis omnium maximæ debet rependi. Atque ex his colligitur actus cæterarum virtutum, quidquid sentiant è Schola aliqui, non promereri de condigno vitam æternam, nisi à charitate sint eliciti, vel imperati.

VI.

23. *Sextam conditionem statuimus divinam promissionem.* Illam necessariam putant Scotus, Bellarminus, Suarezius, alii; cum aliquo tamen discrimine, quod velit Scotus hanc esse meriti rationem *formalem*, alii autem solummodo *conditionem.* Illam minime necessariam putat cum paucis alii Vasquesius, Thomistæ complures distinguunt inter ordinatorem Dei, & extrinsecam promissionem, illam quidem, non istam prærequirentes ad meritum. Quoniam non vacat momenta expendere singulorum; dico divinam promissionem ad meritum de condigno recte exigi. Videtur primo id conforme Tridentino decreto sess. vi. cap.

16. *Bene operantibus usque in finem & in Deo sperantibus proponenda est vita æterna, & tanquam gratia filiis Dei misericorditer promissa, & tanquam merces ex ipsis Dei promissione bonis ipsorum operibus & meritis fideliter reddenda.* Videtur etiam hoc spectare articulus Baji ab Apostolica Sede proscriptus: *Sicut opus malum est sua natura mortis æternæ meritorum: sic bonum opus ex sua natura est vita æternæ meritorum.* In multis locis deberi æternam mercedem ex divina promissione, scribit Magnus Augustinus. Enarrat. in Psalm 109. ait: *Fidelis Dominus, quæ se nobis debitorem fecit, non aliquid à nobis accipiendo, sed omnia promittendo.* Et serm. 16. de verbis Apostoli, nunc 158. *Debitor factus est Deus non à nobis aliquid accipiendo, sed aliquid quod ei placuit promittendo.* Idem scribit Fulgentius in prologo lib. ad Monitum: *Sæ ipsum sua largitate dignatus est facere debitorem.* Idem Cyprianus in Epistola de Operæ & eleemosyna: idem scribens ad Victricium Paulinus. Atque istorum auctoritati accedit ratio. 1. Quia sumus naturæ Dei servi, à quibus potest ille omnia opera ser-

Tt

vato

vato æquitatis jure sine remuneratione aliqua exigere. 2. Quia nullo alio pacto potest Deus constitui hominum debitor, nisi quatenus rationi & veritati maxime convenit, ut sit fidelis, ac stet promiss. 3. Quia bona opera dignitatem quidem, & proportionem habent cum æterna mercede ob gratiam sanctificantem; sed nulli operanti, tametsi portaverit pondus diei & æstus, debetur ex justitia merces, nisi fuerit conductus, nisi pactum cum Domino intercesserit, nisi conventione facta persolvendi denarium diurnum. Legite Evangelicam parabolam Matth. cap. xx. 4. Quia ideo peccator absque ullo pacto per opera iniquitatis fit debitor justitiae, quoniam ad contrahendum debitum sufficit, si creatura Domini sui legibus teneatur; sed per opera bona, nisi adhuc liberalis promissio, nequid Deus fieri debitor creaturarum, quoniam universorum Dominus nullius obligatio-
nis capax est, nisi ex liberali conventio-
ne, ac promisso.

24.
Opinio Au-
thoris.

Lubenter his positis omnium Schola-
sticorum, quamvis invicem pugnare vi-
deantur, subscribo sententis. Ac pro-
bo doctrinam Scoti, in quantum pro-
missio *formaliter* necessaria est, ut mer-
ces ex justitia sit persolvenda. Verum
quoque docent Thomistæ, quatenus hæc
promissio extrinseca est, nec tribuit ope-
ribus illam pretii, ac valoris dignitatem,
quam habent ab inherente justitia. Assen-
tior Bellarmino ac Suarezio, quatenus
conventio aut promissio inducunt inter
Dominum ac famulum obligationem.
Neque dicas promissionem istam etiam
ab hæreticis agnoscit; hi enim eo modo
asserunt reddi æternam vitam ex promis-
sione divina, quo levanti festucam debe-
retur regnum, si illi promitteretur. Hac
similitudine utitur Vossius disp. iv. Thefi
1. num. 6. abusus verbis quorundam ve-
terum Scholasticorum, negantium bono-
rum operum & vitæ æternæ condignita-
tem, sed spectata ut dictum supra, ipso-
rum operum *substantia*, non operantis
in Dei filium adoptione, atque inhabita-
tione Spiritus sancti. At nos ita divinam
promissionem statuimus, ut etiam fatea-
mur bonorum operum dignitatem, at-
que de præmio vitæ æternæ asseramus
cum Bernardo extremo libro de Grat.
& libero arbitrio, *Promissum quidem ex
misericordia, sed jam ex justitia persol-
vendum.*

VII.

Tandem ad meritum de condigno re-
quiritur *habitualis gratia*. Ita Tridenti-
ma condi-
na Synodus sess. 6. cap. 16. idque pro-
tio enarra-
bat ex quo nullum meritum haberi pos-
sit, nisi Christus *tanquam caput in mem-
bra, & tanquam vitis in palmites in ipsis
justificatos virtutem influat*. Proferri po-
test hujus veritatis multiplex ratio: ac
prima quoniam hæreditas non ad servos
pertinet, sed ad filios; & constitumur
filii Dei adoptivi per gratiam. Sequitur
alia ratio, propterea quod iniquitas di-
vidat inter Deum, & hominem, atque
impiorum munera reprobat Altissimus.
Accedit tertia, eoquod grataanter nihil
recipitur, nisi exhibitum sit ab amico.
Additur ratio quarta; nam nulla est in-
ter gloriam, & opera nostra æqualitatis
proportio, nisi ob inherentem justitiam.
Postrema ratio sit, quod nec nummi va-
lorem habent, nisi impressa Principis
imagine, aut insculpto aliquo charac-
tere, ac præsertim si fuerint ex viliori ma-
teria conflat. Quia omnia cum ex ha-
stenus dictis perspicua sint; consequitur
septem has conditiones ad meritum de
condigno fuisse à nobis rectissime consti-
tutas.

Ad meritum autem de congruo suffi-
cit, si opus bonum sit, liberum, atque Quid requi-
ex gratia actuali, & aliquo Dei amore ratur ad me-
procedens. Gratia autem *habitualis* non ratum de
est ad hoc meritum necessaria, quia non congruo.
ex operis dignitate, sed ex sola decentia
divina beneficia hoc meritum consequuntur.
Quare impii, dum fide, spe & cha-
ritate ad justificationem disponuntur,
hanc promerentur tantum de congruo.
Neque meritis istiusmodi redditur divina
gratia semper, atque infallibiliter, sed
pro Dei beneplacito, atque si ex parte
recipientis nullum ponatur impedimen-
tum. Stat autem meritum de congruo
etiam cum gratia sanctificante, dum ju-
stus aut aliis gratiam promeretur, aut
sibi donum finalis perseverantia, que non
ex justitia conseruntur, sed ex liberali-
tate divina. Promissionem denique me-
ritum de congruo neque requirit necessa-
rio, neque excludit: ad tale enim meri-
tum sufficit, si opus habeat aliquam recti-
tudinem, cujus intuitu Deus beneficium
aliquid impertiatur.

CAPUT